

Broedgeval(len) van de Wespendif *Pernis apivorus* in de duinen bij Castricum in 2015

Jos A. Vroege

In de periode 2005-14 werd in de duinen tussen Camperduin en Wijk aan Zee 19x een nest gevonden waarop door een Wespendif *Pernis apivorus* met succes jongen werden groot gebracht (Levering 2014, Vroege 2014). Deze nesten waren niet gelijk verdeeld over de zes deelgebieden van het Noord-Kennemerlands Duin. In gebied Schoorl werd 9x zo'n nest gevonden. In de gebieden Bergen, Bakkum-Egmond en Castricum gebeurde dat 3x – het aantal dat bij een gelijke verdeling over de zes deelgebieden te verwachten valt. In de gebieden Wimmenum en Heemskerk was dit respectievelijk 0x en 1x het geval. In de duinen tussen Camperduin en Wijk aan Zee broeden Wespendifen, zo blijkt uit een recente analyse (Vroege 2015), vooral in naaldbos met een beperkt aantal succesvolle broedgevallen van de Havik *Accipiter gentilis*, een roofvogel die zowel voor jonge als voor volwassen Wespendifen een serieuze bedreiging vormt (Bijlsma *et al.* 2012; Bijlsma 2014). In gebied Castricum bracht de Wespendif in 2008, 2009 en 2011 met succes jongen groot. Dat waren jaren met slechts één succesvol broedgeval van de Havik. In de andere jaren was 5x sprake van twee en 2x van drie succesvolle broedgevallen van de Havik in dit gebied.

Foto 1. Juvenile Wespendif boven het infiltratiegebied in de duinen bij Castricum, 29 augustus 2015 (Foto: Jos Vroege). *Juvenile Honey Buzzard in the dunes near Castricum, 29 August 2015.*

In 2015 was in gebied Castricum sprake van twee succesvolle broedgevallen van de Havik. Een derde broedgeval mislukte in de eifase, mogelijk als gevolg van predatie

door een Boomarter *Martes martes*. Van de Wespendif werd door ons in de maanden mei en juni slechts enkele keren een glimp opgevangen: vanaf de Papenberg, een hoog duin in het oosten van gebied Castricum, zagen wij deze vogels vliegen boven de Wildernis, een bosgebied in het zuidwesten. Door andere waarnemers werd tweemaal een Wespendif gezien in het noordwesten van ons gebied, boven het bos grenzend aan het open duin van de Limiet. Op 4 juli werd daar ook door ons een vrouwtje Wespendif waargenomen. Op 18 juli zagen wij opeens verschillende Wespendifen, zowel vanaf de Limiet als vanaf de Papenberg. Dat konden uiteraard vogels zijn die zich wel in ons gebied ophielden, maar niet tot broeden waren overgegaan. Daarnaast konden het broedvogels van elders zijn: in gebied Bergen waren twee bezette nesten, dezelfde als in gebruik in 2014. De broedvogels uit Bergen, waarvan Kees Klaij ons foto's stuurde, leken echter niet op de vogels waarvan ik op 4 en 18 juli in gebied Castricum foto's had gemaakt.

Op 8 augustus zagen Henk Levering en ik vanaf de Papenberg tenminste vijf Wespendifen. Zij verschenen op verschillende plaatsen boven het bos, cirkelden een tijd samen rond en verspreidden zich vervolgens over het bosgebied. Op een van de foto's die ik maakte, viel te zien dat de Wespendif die naar het noordwesten van ons gebied vloog een wespenraat met zich meedroeg. Op 14 augustus zagen Henk en ik vanaf de Limiet andermaal vijf Wespendifen. Twee van die Wespendifen vlogen in noordelijke richting en één van die vogels, een vrouwtje dat samen met een mannetje op de Limiet omhoog kwam, bleek later op een van de foto's eveneens een wespenraat in haar poten te hebben. Wespendifen met een 'zomernest' – nesten die wel worden (op)gebouwd, maar waarin dat jaar geen eieren worden gelegd – blijken naar dat nest soms ook wespenraten aan te voeren (Roberts & Law 2014). De twee waargenomen voedselvluchten kunnen echter ook duiden op een nest met jonge Wespendifen in het noorden van gebied Castricum of in gebied Bakkum-Egmond.

Op 15 augustus ging ik andermaal met Henk het duin in. Vanaf de Papenberg zagen wij een Wespendif in het westen van ons gebied. Daar gingen wij posten. Aan het eind van de ochtend zagen we een man Wespendif wegvliegen uit een bos waar eerder dit jaar een Buizerd *Buteo buteo* had gebroed. Dat broedgeval mislukte in de eifase, mogelijk door toedoen van een Boomarter. We besloten ook dat nest te checken. Het zag er mooi uit. Op het nest lag een tak met bladeren. Die waren echter volledig verdord. Onder het nest lagen geen wespenraten. We stonden op het punt om het bos te verlaten toen een jonge roofvogel roepend op het nest toevloog. Zijn verenkleed was van onderen opvallend wit. Toen hij ons zag, schrok hij en vloog hij een stuk verder het bos in. Daar vloog een andere roofvogel weg. We liepen die kant op en zagen de jonge roofvogel in de top van een boom zitten. Het was een jonge Wespendif! Het andere exemplaar was waarschijnlijk een volwassen vogel die dit jong op het nest kwam voeren. Zodra het jong ons zag, vloog hij terug naar het nest. Daarbij zagen wij de polsvlekken en de iets donkerder kop. Al snel was de vogel uit zicht. We verlieten het bos en bleven van een afstand nog een tijdje kijken. Na een minuut of 15 zagen we een vrouw Wespendif naar het nestbos vliegen en daar verdwijnen. Voor ons was het tijd voor koffie met taart bij het Hof van Kijk Uit.

Foto 2. Twee juveniele Wespddieven, waarschijnlijk de jongen van het op 15 augustus gevonden nest, boven het bos in de duinen bij Castricum, 29 augustus 2015. (Foto: Jos Vroege). *Two juvenile Honey Buzzards circling over their presumed natal site in the dunes of Castricum, 29 August 2015.*

De zaterdag daarop ga ik met Piet Hollenberg en Ben Prins posten in het uiterste noorden van gebied Castricum. Henk was die dag gaan ringen op Vinkenbaan Castricum. Er was veel doortrek van zangvogels. Behalve een jagende Boomvalk zagen wij echter geen roofvogels. Na de koffie bij Johanna's Hof fietste ik met Piet naar het zuiden. Ter hoogte van de Limiet zagen wij onmiddellijk een Wespddief. Het was een donker exemplaar: het vrouwtje van het door ons ontdekte nest? We zagen de vogel maar kort, maar daarbij viel wel op dat deze vogel waarschijnlijk een wespenraat met zich meedroeg. Ze vloog weg in de richting van het nestbos. Wij fietsten ook die kant op. In de buurt van het nestbos zagen wij echter geen Wespddief meer. Piet ging naar huis en ik fietste nog even terug naar de Limiet. Daar zag ik vanuit het westen een donkerbruine Wespddief komen aanvliegen: hetzelfde exemplaar als eerder die dag? Ik maakte foto's. Precies boven het nestbos verdween de vogel uit zicht. Pas thuis op computer viel mij de gele washuid op. Ook dit was een juveniele vogel! Anderen bevestigden mijn vermoedens. Zouden op dit nest dan twee jongen zijn grootgebracht: de door ons op 15 augustus geziene witte vogel en dit donkere exemplaar? Later die dag bleek dat een kwartier nadat ik deze vogel boven het nestbos zag verdwijnen net ten zuiden van ons gebied, aan de zuidkant van het zweefvliegveld in gebied Heemskerk, ook nog een donkerbruine, jonge Wespddief was gefotografeerd.

Zondag 23 augustus stond er een harde oostenwind. Langs de kust trokken Wespddieven naar het zuiden. Om 09.45 uur werd op waarneming.nl een 'mooie lichte vorm juveniel' gemeld die 'over de branding naar zuid' vloog. Dat was net

zo'n vogel als die van ons. Maar waarom zou die met zo'n omweg naar het zuiden trekken? Vanaf Vinkenbaan Castricum werden ook twee juveniele Wespddieven gezien. 'Lokaal beest?', zo vroeg Kees Roselaar zich bij een van die vogels af. Uit de foto's van Leo Heemskerk blijkt dat dit (waarschijnlijk) niet het geval was: ze zagen er heel anders uit dan die van ons. Uit de omgeving van het zweefvliegveld werden ook nog drie exemplaren gemeld: twee exemplaren trokken door naar zuid, een derde exemplaar cirkelde wat rond boven de Wildernis. Onduidelijk is of het hierbij ging om volwassen of juveniele vogels. Het aantal doortrekkende Wespddieven bracht mij aan het twijfelen: zou de donkerbruine vogel van gisteren toch geen doortrekker zijn geweest? Om 18.30 uur werd door Hans Schekkerman langs de Brede Weg in gebied Castricum echter een donkerbruine, juveniele Wespddief gefotografeerd. Dat deed de twijfel weer afnemen.

Foto 3. Twee juveniele Wespddieven boven de bosrand in het noorden van gebied Castricum, 29 augustus 2015. De onderste vogel is hetzelfde exemplaar als op foto 1, de bovenste vogel is hetzelfde exemplaar als op foto 4 (Foto: Jos Vroege). *Two juvenile Honey Buzzards, the upper one identical to the one in photo 1, the other to the one in photo 4. Castricum, 29 August 2015.*

Op zaterdag 29 augustus ging ik opnieuw naar de Limiet. Ik installeerde mij op een van de duintjes. Het was bramentijd en iedereen mocht zich nu buiten de paden begeven. Ik hoefde niet bang te zijn dat ik teveel in het zicht stond. De wind kwam vandaag uit het zuidwesten. Om 09.40 uur verschenen aan de noordzijde van de Limiet boven de bosrand twee jonge Wespddieven. Ze bleven daar een hele tijd samen rondvliegen (Foto 3). Het waren duidelijk andere exemplaren dan de witte vogel die ik op 15 augustus met Henk in het nestbos had gezien en de donkerbruine vogel die op 22 augustus boven het nestbos verdween. Waren dit de jongen van het nest in het noorden van gebied Castricum of in gebied Bakkum-Egmond dat wij niet konden vinden? Een

van de vogels vloog over het infiltratiegebied en de Limiet naar het oosten (Foto 1). Daar bleken nog twee jonge Wespddieven rond te cirkelen. Een derde exemplaar kwam uit het bos omhoog. Dat betekende vier jonge Wespddieven boven gebied Castricum. Volwassen exemplaren had ik de afgelopen 14 dagen niet gezien. Zouden die half augustus zijn vertrokken? Het exemplaar dat uit bos omhoog kwam, was een donkerbruine vogel. Hij vloog vrijwel voortdurend samen met een exemplaar dat van boven bruin was, maar van onderen wit, met polsvlekken en iets donkerder kop (Foto 2): het jong dat wij op 15 augustus zagen in het nestbos?

Foto 4. Juvenile Wespddief boven de bosrand in het noorden van gebied Castricum, 29 augustus 2015 (Foto: Jos Vroege). *Juvenile Honey Buzzard near Castricum, 29 August 2015.*

In 2015 was sprake van twee succesvolle broedgevallen van de Havik in gebied Castricum. Toch waren er ook van de Wespddief tenminste een, en waarschijnlijk twee, succesvolle broedgevallen in dit gebied. Dat had ongetwijfeld te maken met de beschikbare hoeveelheid voedsel: 2015 was een heel goed wespdenjaar in ons werkgebied. Bij zo'n overdaad aan voedsel is de kans misschien groter voor Wespddieven om jongen groot te brengen, ondanks de bestaande risico's. In gebied Castricum is dat in 2015 gelukt: van één nest vlogen zeker één en waarschijnlijk twee jongen uit. Daarnaast was er waarschijnlijk een tweede nest in het noorden van gebied Castricum of in gebied Bakkum-Egmond, in het tussen het Vogelduin en Camping Bakkum gelegen Commissarisveld? Ook daarvan vlogen twee jongen uit. Behalve op 29 augustus heb ik die jongen ook op 30 augustus gezien. Dat was andermaal boven de bosrand aan de noordzijde van de Limiet. Op 29 augustus werd boven het Vogelduin in gebied Bakkum-Egmond eerst door Ruud Altenburg en later door Lonnie Bregman ook nog een juveniele Wespddief waargenomen. Volgens Lonnie leek die vogel sterk op een

van de Wespendienven die door mij aan de noordzijde van de Limiet was gefotografeerd (Foto 4). Hij vloog op dat moment strak naar zuidoost. Mark Res zag waarschijnlijk diezelfde vogel nog op 2 september aan de zuidkant van de Limiet. Daarna werden in gebied Castricum geen Wespendienven meer waargenomen. Ongeveer twee weken na de volwassen vogels zijn ook de juveniele vogels naar Afrika vertrokken.

Dank

Met dank aan Kees Klaij, Henk Levering, Rienk Slings en Dook Vlucht voor hun commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

Summary

Vroege J.A. 2016. Honey Buzzards *Pernis apivorus* breeding in the dunes near Castricum in 2015. De Takkeling 24: 67-72.

In the dunes between Camperduin and Wijk aan Zee Honey Buzzards apparently prefer to breed in coniferous forests with low numbers of successful Goshawks *Accipiter gentilis*, a raptor species that poses a serious threat to young and adult Honey Buzzards. In 2005-14, Honey Buzzards only raised chicks successfully in 2008, 2009 and 2011, when just a single pair of Goshawks succeeded in fledging chicks. In the remaining years, two (in 5 years) or three (in 2 years) Goshawk pairs were successfully breeding in this area. In 2015, however, two successful breeding attempts of the Goshawk coincided with one, probably two, Honey Buzzard pairs successfully breeding in the same area. Local wasp numbers were high, which may have improved the chances of raising chicks to fledging.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 2014. Van wieg tot graf: natale dispersie en het te korte leven van een vrouwelijke Wespendif *Pernis apivorus*. De Takkeling 22: 200-207.
- Bijlsma R.G., Vermeulen M., Hemerik L. & Klok C. 2012. Demography of European Honey Buzzards *Pernis apivorus*. Ardea 100: 163-177.
- Levering H. 2014. Verslag roofvogelinventarisatie 2014. Castricum, Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin.
- Roberts S.L. & Law C. 2014. Honey-buzzards in Britain. British Birds 107: 668-691.
- Vroege J.A. 2014. De Wespendif *Pernis apivorus* als broedvogel in de duinen tussen Camperduin en Wijk aan Zee: aanvullingen en herzieningen. De Takkeling 22: 189-199.
- Vroege J.A. 2015. Overlevingsstrategieën bij de Wespendif *Pernis apivorus* en de invloed daarvan op het aantal broedgevallen in de zes deelgebieden van het Noord-Kennemerlands Duin. De Takkeling 23: 198-203.

Adres: Laanacker 15, 1902 AK Castricum, j.vroege@casema.nl